

Prof.dr. H.G.D.G. De Weerd

Chinese politieke geschiedenis heruitvinden

Universiteit
Leiden

Bij ons leer je de wereld kennen

Chinese politieke geschiedenis heruitvinden

Oratie uitgesproken door

Prof.dr. H.G.D.G. De Weerd

bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar

Chinese Geschiedenis

aan de Universiteit Leiden

op vrijdag 7 november 2014

Universiteit
Leiden

Mijnheer de Rector Magnificus, zeer gewaardeerde toehoorders,

Een oratie is een rite de passage, een transitie van een fase in een loopbaan naar een andere, en daarom ook een onthulling. Wanneer ik terugblik op de laatste twintig jaar die ik in het vakgebied dat we nu China studies noemen heb doorgebracht, blijkt dat ik het merendeel van die tijd gewijd heb aan politieke geschiedenis. Dit is niet echt een geruststelling. Jane Austen (1775-1817) liet via een van haar heldinnen het volgende kwijt over de geschiedschrijving die zich toen vooral bezighield met de feiten van de hoge politiek: “Ik wou dat ook ik [geschiedenis leuk zou vinden]. Ik lees plichtsgetrouw een beetje geschiedenis, maar ik vind er niets dat mij niet bedroeft of ergert. De woordenwisselingen van pauzen en koningen, met oorlogen en epidemieën, op elke pagina; de mannen die allemaal voor niets goed zijn, en bijna geen vrouwen - het is zeer vervelend”.¹ Ik ga beginnen met enkele observaties over de ontwikkeling van de politieke geschiedenis in het algemeen en wend mij vervolgens naar de onderwerpen die mij het meest bezig houden in de Chinese politieke geschiedenis.

In de periode na de tweede wereldoorlog verspreidde het gevoel van ergernis dat Catherine Morland in deze vroege negentiende-eeuwse novelle uitsprak zich verder zodat het aantal geschiedkundigen die hun werk als politieke geschiedenis bestempelden sterk afnam. Sommigen hebben gepoogd deze bloeding te stoppen door de traditionele politieke geschiedenis dood te verklaren en de komst van “de nieuwe politieke geschiedenis” te verkondigen. Wat is deze nieuwe politieke geschiedenis? Afgaand op de pogingen van Amerikaanse, Canadese, en Europese geschiedkundigen om de politieke geschiedenis te herdefiniëren, is zij vooral een verandering ten opzichte van de traditionele verhalende politieke geschiedenis die gericht is op grote evenementen, de biografie van leiders, en de ontwikkeling van instellingen. Aanvankelijk gingen politieke historici kwantitatieve methoden adopteren om hypothesen

over politiek gedrag zoals stemmen en wetgeving te kunnen testen. Ongenoegen met dergelijke kwantitatieve methoden leidde vervolgens naar een engagement met de nieuwe sociale geschiedenis. In de jaren '60 keerden de voorstanders daarvan hun aandacht naar personen en sociale groepen zoals arbeiders en vrouwen die nog geen plaats hadden gevonden in de geschiedschrijving en ook naar aspecten van het sociale leven zoals familie, arbeid, of het stadsleven. Deze vorm van sociale geschiedenis was nieuw omdat zij niet langer “de geschiedenis van mensen zonder politiek” was. Een van de eerste sociale historici, George Macaulay Trevelyan, Regius professor in moderne geschiedenis aan Cambridge University, had haar op deze laatste manier beschreven en beoefend.² Voor de nieuwe sociale historici was macht een centraal begrip; zij waren vooral geïnteresseerd in de historische werking van sociale macht op politieke instellingen en beslissingen, en niet omgekeerd. De opkomst van de cultuurgeschiedenis in de jaren '80 bracht een verdere herdefiniëring van de politieke geschiedenis.³ Cultuurhistorici stelden de basisconcepten (zoals sociale klasse) en de vooronderstellingen over historische ontwikkeling van geschiedkundigen en andere sociale wetenschappers ter discussie. Zij riepen hen op tot een grotere zelfbewustheid door de geschiedenis van de ervaringen, representaties, en betekenissen van waarden, ideeën, en praktijken als object te nemen. Politiek bleef centraal staan zoals blijkt uit hun onderzoek naar de rol van taal en ritueel in de politiek. Lynn Hunt, professor en Eugen Weber chair in moderne Europese geschiedenis aan de Universiteit van California, Los Angeles en een van de hoofdpersonen in de “cultural turn”, schreef bijvoorbeeld over de politieke cultuur van de Franse revolutie.⁴

De “nieuwe politieke geschiedenis” blijkt dan vooral een omstreden term te zijn. Er waren nog andere variëteiten. In de laatste drie decennia waren er bij voorbeeld ook stemmen om nauwere methodologische banden met politieke wetenschappen of tenminste sommige subdisciplines daarbinnen te ontwikkelen.⁵ Het is echter duidelijk uit de

opeenvolging van nieuwe geschiedenissen dat deze pogingen tot herdefiniëring niet helemaal geslaagd zijn. De nieuwe sociale en cultuurhistorici die politieke vraagstukken behandelen noemen politieke geschiedenis doorgaans niet onder hun onderzoeksgebieden.

Een gevoel van crisis is ook voelbaar geweest in de kringen van Chinese politieke historici in Europa en Noord-Amerika. In 1971 schreef Benjamin Schwartz, Leroy B. Williams professor in geschiedenis en politieke wetenschappen aan Harvard University "A Brief Defense of Political and Intellectual History... with Particular Reference to Non-Western Cultures"⁶ Schwartz hield zich vooral bezig met het vroege Chinese denken en met twintigste-eeuwse Chinese politieke en intellectuele geschiedenis. Het is in deze context dat we zijn schijnbare bevestiging van het soort kritieken die politieke geschiedenis werd voorgeworpen moeten begrijpen: "zeker, elke poging om de politieke geschiedenis van China in de laatste twintig jaar te vatten kan bezwaarlijk helemaal afhangen van de geschiedenis van instellingen, grondwetten, en formele organisaties". In plaats daarvan onderstreepte hij het belang van de moderne Chinese politieke geschiedenis en wees hij in een andere richting: "en toch hebben we het over een geschiedenis waarbij er veel waarheid zit in de bewering dat politiek aan het hoofd staat". Als deze zegswijze enige betekenis heeft in het huidige China, kan zij niet eenvoudigweg of zelfs in de eerste plaats naar instellingen verwijzen maar eerder naar categorieën zoals beleid, besluitvorming, machtsrelaties, en de interactie tussen ideeën en politieke actie"⁷. In geval dit citaat doet uitschijnen dat Schwartz een vroege voorstaander was van de cultuurgeschiedenis maar de nieuwe sociale geschiedenis had overgeslaan, moet ik hieraan toevoegen dat hij in zijn korte apologie ook aan de standaardkritiek van het elitisme beantwoordde door politieke participatie op veel ruimere geografische en sociale schalen te plaatsen. Politieke geschiedenis ging voor hem niet alleen, of zelfs niet voornamelijk, over het beleid en de besluiten van een kleine elite in administratieve centra en op het nationale niveau, maar omvatte machtsrelaties in dorpen en districten

alsook boerenverenigingen en -opstanden, de activiteiten van geestelijken, handelaren, geheime genootschappen, en andere belanghebbenden.

Maar dat was 1971. Sommigen mogen beweren dat politiek veel minder aan het woord is geweest in de laatste dertig jaar maar ik vermoed dat de meesten het met mij eens zullen zijn dat politiek van kritiek belang blijft in de Chinese maatschappij. Hoe dat ook moge zijn, er is weinig verschenen over de staat van de Chinese politieke geschiedenis sindsdien. En dus stel ik de vraag: waar bevindt dit vakgebied zich nu en waarheen zal het in de toekomst gaan? Hoewel het erop gaat lijken dat ik hiermee mijn persoonlijke ervaring met die van een heel vakgebied ga verwarren, zal ik, vooral op basis van mijn eigen onderzoek in de laatste twintig jaar, in de resterende tijd proberen om een paar manieren te schetsen waarop centrale aspecten van het Chinese politieke leven in de late keizerlijke periode heruitgevonden werden en zullen worden. Ik was het vroeger eens met Catherine Morland dat het mooi zou zijn om van geschiedenis te houden maar dat de geschiedschrijving zeer vervelend is. Gelukkig wees zij meer dan tweehonderd jaar geleden ook naar een oplossing: "en toch vind ik het vaak vreemd dat het [geschiedenis] zo saai moet zijn, want een goed deel ervan moet uitvinding zijn. De toespraken die in de mond van de helden worden gelegd, hun gedachten en plannen - het merendeel van dit alles moet toch uitvinding zijn"⁸. Zoals een cultuurhistorica avant la lettre had Jane Austen's fictieve personage een vermoeden dat geschiedenis zich bezig houdt niet met feiten maar met taalhandelingen. Uitvindingen zijn stimulerend, maar het potentieel van politieke geschiedenis gaat verder dan dit. Professionele geschiedenis is in mijn ervaring niet in de eerste plaats uitvinden maar vooral heruitvinden, een reconfigureren van gebeurtenissen en taalhandelingen die in primaire bronnen werden opgetekend alsook de verklaringen voorgesteld in het werk van andere historici met de bedoeling om nieuw licht te werpen op het verleden, en, zeer vaak, daarmee, het heden.

Instellingen herbekeken: de ambtenarenexamens

Mijn eerste voorbeeld lijkt op het eerste gezicht een weinig belovend onderwerp voor een nieuwe Chinese politieke geschiedenis. Het is een politieke instelling met een lange geschiedenis en een zeer slecht reputatie: de ambtenarenexamens. In de late negentiende en de vroege twintigste eeuw werden de examens een brandpunt in de kritieken van Chinese hervormers en revolutionairen. In hun ogen hadden de examens het cultiveren van de vaardigheden en het produceren van de talenten waaraan de Chinese natie in haar confrontatie met Europese en Oost-Aziatische rivalen behoefte had verwaarloosd. De nederlaag tegen Japan in het midden van de jaren 1890 was niet de eerste maar wel een zeer pijnlijke herinnering aan China's positie ten opzichte van andere naties. Chinese hervormers wendden toen een techniek aan die ook door generaties van eurocentrische historici zou worden gebruikt. De geschiedenis van een instelling die tenminste 1.300 jaar besloeg werd weergegeven als een coherent en onveranderlijk systeem, een systeem van examens dat zogezegd voor honderden jaren Chinese mannen over het hele keizerrijk had geïndoctrineerd met dezelfde oude klassieke teksten die geen verband hielden met praktische zaken en die studenten simpelweg van buiten moesten leren. Een dergelijk systeem zou uiteraard niet voldoen aan de normen van hervormers toen en van historici die modernisering bestudeerden later. En zo werden de examens het symbool van de tradities die verantwoordelijk waren voor China's achterstand op andere landen ook al waren ze een voorwerp van bewondering voor Europese bezoekers aan China en filosofen in de zeventiende en achttiende eeuw en ook al zouden ze ook als een referentiepunt gediend hebben voor de eerste schriftelijke ambtenarenexamens in Engeland en Frankrijk.

Mijn eerste vermoeden dat er iets fout zat met dit wijdverbreide beeld van de examens kwam toen ik commerciële drukken van encyclopedieën uit de twaalfde en dertiende eeuw aan het doorlezen was. Volgens hun redacteurs waren deze encyclopedieën, die allerhande literaire, historische,

filosofische, en administratieve onderwerpen besloegen, gebaseerd op essays van populaire contemporaine auteurs, recente staatsdocumenten, en natuurlijk ook op de winnende essays uit de laatste examenrondes. Dergelijke verkooppastaal was expliciet gericht op jongens en mannen die zich aan het voorbereiden waren op de examens. Verder onderzoek toonde bovendien aan dat de encyclopedieën deel uitmaakten van een breed assortiment van tekstboeken, anthologieën, atlanten, en andere naslagwerken, allemaal samengesteld ten behoeve van studenten. Op basis van nog bestaande en geciteerde materialen kon ik de markt in private en commerciële drukken van studieboeken reconstrueren. Een kernvraag hierbij was wie deze markt stuurde: de centrale regering, lokale overheden, uitgevers, of literati. Ik concludeerde dat er een duidelijke wijziging in machtsrelaties plaatsvond tussen het hof en de culturele elite in de late elfde en twaalfde eeuw. Een eeuw eerder hadden de eerste Song (960-1276) keizers en hun adviseurs de examens heropgestart in een meer algemene campagne om de macht te centraliseren, maar toen de examens de geprefereerde weg werden om de ambtenarij binnen te komen en toen de aantallen kandidaten bleven groeien, werd de macht om te beslissen over inhoud en om de invloed van de examens te bepalen gedeeld met studenten, leraren, en uitgevers in het hele rijk.

Een sociale transformatie wakkerde deze wijziging in machtsverhoudingen aan. Heel wat inkt is gevloeid over de sociale transformatie van de Chinese maatschappij tussen de late achtste en dertiende eeuw. Hoewel er verschillen in mening zijn over de timing, natuur, en omvang van de sociale veranderingen,⁹ is er een consensus dat, wanneer we terugkijken vanuit de dertiende eeuw, de politieke elite veranderde van een hiërarchie van aristocraten die in de hoofdstad waren gevestigd tijdens de Tang dynastie (618-906), naar een elite van ambtenaren gerecruteerd via de examens die op de hoofdstad geconcentreerd bleef in de elfde eeuw, en vervolgens naar een elite die de macht lokaal uitoefende op basis van onderwijs- en culturele kwalificaties. Aantallen zijn

hierbij van belang. Tussen de vroege elfde eeuw en de vroege twaalfde eeuw steeg het aantal studenten dat deelnam aan de kwalificatie examens op lokaal niveau van ongeveer 20.000 naar 79.000. Dit aantal werd vervijfvoudigd, tot ongeveer 400.000 tegen het midden van de dertiende eeuw - dit laatste getal stelde bovendien enkel kandidaten uit het Zuiden van de Chinese territoria voor.¹⁰ Miljoenen bereidden zich voor op en namen deel aan de examens in de daaropvolgende eeuwen.

Er is vandaag geen tijd om in te gaan op verdere details maar ik wil graag twee punten over de examens onderstrepen en een paar vragen opwerpen over hun rol in de politieke geschiedenis. Deze observeringen zijn bedoeld om ons te defamiliariseren van de moderne context van het examineren. Het eerste punt is dat de examens, tenminste in de eerste eeuwen van hun bestaan, fungeerden als een gedecentraliseerd systeem van examens. In andere woorden, er waren geen nationale gestandaardiseerde teskten zoals dat vandaag het geval is. Op lokaal niveau werden examinatoren geselecteerd uit de ambtenarij en ad hoc aangesteld, en zij stelden hun eigen vragen op. Er was ook geen nationaal curriculum voor de verschillende genres en onderwerpen die werden getoetst, dit in tegenstelling tot wat vele tekstboeken ons willen laten geloven. Ten tweede, de examens werden niet ondersteund door een nationaal netwerk van scholen dat aan allen onderwijs zou verschaffen. Staatsscholen konden enkel een minderheid van studenten accommoderen; de meesten kregen hun opvoeding door jaren van familie of privaat onderwijs, clan scholen, academies, of zelfstudie. Hieruit vloeit voort dat de examens en de activiteiten eromheen (tekstboekproductie, onderwijs, het drukken van onsuccesvolle examen essays, netwerken tussen studenten en ambtenaren, en zelfs demonstraties bij het bekendmaken van de resultaten) beschouwd moeten worden als een ruimte waarin we de geschiedenis en fluctuaties van de politiek en de intellectuele cultuur kunnen waarnemen.

De beste illustratie van deze laatste stelling is een reeks van zeer korte examenvragen geschreven door een van de beroemdste

filosofen in de Chinese geschiedenis, Zhu Xi 朱熹 (1130-1200), in de jaren 1150. Hij stelde bijvoorbeeld aan de studenten van de districtschool van Tongan 同安 (Quanzhou 泉州, Fujian) de volgende essayvraag: “Wanneer mensen jong zijn, leren ze van alles. Nadat ze zijn opgegroeid, passen ze die dingen toe in de praktijk. Kunnen we van jullie te horen krijgen, heren, wat jullie vandaag aan het leren zijn en wat jullie in de toekomst in de praktijk gaan brengen?”¹¹ Dit was geen onschuldige aanpassing van de bestaande conventies. Essayvragen telden toen een paar honderd tot een paar duizend karakters en vroegen students om een lange lijst van citaten uit klassieke, historische, en archiefteksten te bespreken. Men veronderstelde dat het bestuderen van casussen die gehaald werden uit primaire bronnen de beste manier was om oplossingen te vinden voor administratieve en culturele problemen zowel in het dagelijkse leven als in geschreven examens. Zhu Xi's vraag gaf de intellectuele en politieke uitdaging aan die de Neoconfuciaanse beweging waarvan hij het boegbeeld was zou stellen voor de Song-regering en voor zijn tijdgenoten. Zijn vraag was gebaseerd op het geloof dat iemand's geschiktheid voor politieke dienst afhing van moreel inzicht, want diegenen die een dergelijke capaciteit bezaten konden ook een morele transformatie van de maatschappij bewerkstelligen. Zijn pogingen om de examens op deze manier te hervormen had tegen het midden van de dertiende eeuw enig resultaat. Toen begonnen het hof en vele examinatoren zijn interpretatie van de traditie en zijn politieke theorie aan te nemen. Misschien moeten we niet al te verbaasd zijn. Wanneer de examens er weer aankomen in onze grote klassen zullen we misschien ook geneigd zijn om de uitgebreide lijst vragen met ID's, citaten, en korte essayvragen te vervangen met die ene vraag over wat studenten eigenlijk geleerd hebben uit het lezen van het tekstboek en het luisteren naar de lezingen.

Samengevat, ik besluit, na jaren eeuwenoude examenproeven te hebben gelezen, dat instellingen, hoezeer zij ons mogen herinneren aan de oude politieke geschiedenis, relevant blijven. Zij blijven relevant vooral wanneer we ze niet analyseren als

“tijdloze institutionele structuren van de Chinese staat”¹² maar als de levende geschiedenis van individuen en groepen die erbinnen werkten en ze hervormden. Instellingen denken, zoals de antropologe Mary Douglas ons decennia geleden leerde. Ze produceren categorieën, metaforen, en logische bewerkingen die het denken van individuen vormgeven.¹³

De Chinese ambtenarenexamens deden dat, net zoals de nationale examens en de universiteiten dat vandaag doen. Ze testten de vaardigheden die relevant werden geacht voor een staatspersoon eeuwen geleden. Een klassieke opvoeding werd relevant geacht, zoals dat ook het geval was voor Europese politieke elites tot de twintigste eeuw. Welke soort politiek zij voorstonden, welke kritieken er tegen hen en ook ter hunner verdediging werden gevoerd, waarom ze in gebruik bleven ondanks de kritieken en de honderdduizenden of miljoenen zittendblijvers, dit zijn het soort vragen dat een bredere politieke geschiedenis zou moeten aanpakken. Dit zijn ook vragen die hopelijk in de toekomst een plaats zullen krijgen in een globale en vergelijkende geschiedenis van testregimes en hun impact.

Netwerken en politieke denkbeelden: Het keizerrijk van de Song

Als we formele instellingen gaan analyseren op de hierboven geschetste manier worden we ons bewust van een veel gecompliceerder web van relaties, informele structuren, netwerken die zich vormen, groeien, of krimpen. Informele structuren worden meestal niet gevat in de geschiedenissen van formele structuren maar vaak vertellen ze ons veel over de ontwikkeling en de impact van instellingen en reguleringen, veranderingen daarin, en over sociale en politieke macht. Dit is ook de les die ik heb getrokken uit de geschiedenis van een van de voornaamste instellingen, tenminste ik denk dat het dat is voor velen onder ons: de staat of de politieke gemeenschap. Ik ben hier niet zozeer begaan met de economische, financiële, of militaire processen van de moderne staatsvorming, want deze zijn reeds rijkelijk bestudeerd voornamelijk in de Europese geschiedenis, maar wel met de volgende vragen: hoe stelde men zich de politieke

gemeenschap voor? Wat zou de doorsnee persoon in de provincies erover geweten hebben en hoe zou zo iemand zijn relatie ermee beschrijven? Verder, maakte het een verschil op langere termijn welk soort staatsbeelden men zich vormde en door wie zulke beelden werden gedeeld?

Wat “China” geweest is in de geschiedenis is niet zo’n eenvoudige vraag. Hoewel Chinese tekstboeken vandaag schrijven dat China een soeverein land is met een continue geschiedenis van 5.000 jaar, hadden de schrijvers van historische tekstboeken van duizend jaar geleden veel minder vertrouwen in de coherentie van de Chinese gebieden door de tijd heen. Het beste voorbeeld van deze meer sobere inschatting van het vermogen van Chinese staten om controle te behouden over hun gebieden is Sima Guang 司馬光 (1019-1086), de op één na bekendste geschiedschrijver. In 1061 schreef hij een betoog waarin hij benadrukte dat tijden van verdeeldheid dominant waren in de Chinese geschiedenis: “in de laatste 1700 jaren [sinds de verplaatsing van de hoofdstad van de Oostelijke Zhou in de achtste eeuw voor onze tijdsrekening tot de stichting van de Song] zijn er slechts 500 geweest waarin het rijk verenigd was”.¹⁴ Sima Guang’s boodschap was vooral bedoeld voor Keizer Renzong 仁宗 (r. 1023–63). Hij drukte de keizer op het hart hoe vaak keizerrijken in elkaar stortten en maande hem aan om zich energiek te wijden aan staatszaken. Een eeuw later begon Sima Guang’s vaststelling over de *longue durée* van de Chinese geschiedenis een grotere impact te krijgen. Zij werd meermaals herhaald in de twaalfde en de dertiende eeuw. Men citeerde zijn opvattingen in chronologieën van de Chinese geschiedenis die op steen werden gegraveerd en tentoongesteld op publieke plaatsen en die ook in tekstboeken werden herdrukt, en het vertaalde zin verscheen ook in encyclopedieën en anthologieën. Tegen die tijd had het lezerspubliek voor Sima Guang’s woorden over de Chinese politieke geschiedenis zich reeds uitgebreid tot de algemene lezer - en dit waren dan vooral de honderdduizenden examenkandidaten en studenten in het Zuiden van het gebied dat wij nu China noemen. De discontinuïteit en multipolariteit

werd ook door hen opgemerkt en velen zagen deze als problemen die moesten worden aangepakt.

In mijn nieuwste boek dat door Harvard University Asia Center wordt uitgegeven, beschrijf ik dat het gevoel tot een territoriale eenheidsstaat te behoren pas wijdverspreid wordt onder Chinese elites vanaf de twaalfde eeuw. Deze staat zou ongeveer alle gebieden beslaan vanaf de zone waar de grote muren zouden hebben gestaan in het noorden, tot de meest zuidelijke van de heilige bergen, oostelijk tot de kustlijn, en in het Westen tot daar waar de grootste rivieren vloeiden. Ik betoog verder ook dat deze vorm van politieke verbeelding een belangrijke rol heeft gespeeld in het mobiliseren van de samenwerking van elites voor het instandhouden van de grote keizerrijken van de laatste 700 jaren, i.e. vanaf de Yuan dynastie (1276-1368) in de dertiende tot en met de twintigste eeuw. Dit samenhorigheidsgevoel was op zichzelf niet nieuw (het was gebaseerd op modellen die in de klassieke teksten van de vroege keizerrijken terug te vinden zijn) maar het werd pas in de twaalfde eeuw gearticuleerd in allerhande documenten. Hoe is een dergelijke verandering in de Chinese politieke cultuur tot stand gekomen?

Ik wil de aandacht vooral vestigen op twee factoren, een die verband houdt met structurele veranderingen op langere termijn en een andere die het belang van politieke gebeurtenissen in cultuurhistorische veranderingen illustreert. De populariteit van Sima Guang's vaststelling over de discontinuïteit van de Chinese geschiedenis maakte deel uit van een grotere structurele verandering in politieke communicatie tussen de elfde en de dertiende eeuw. Sima Guang's betoog behoorde tot een repertoire van teksten over de geschiedenis en de lopende zaken van de Song dynastie die ooit het exclusieve domein van het hof en hoge ambtenarij waren geweest maar die nu definitief in handen van de literati vielen. De literati of de geleerden waren zoals hun Europese equivalenten, de letterati, niet alleen alfabeet, zij waren de culturele elite, zij waren vloeiend in de culturele vaardigheden

die van de geleerden en ambtenaren werden verwacht. Onder de materialen die begonnen te circuleren onder de literati waren officiële documenten, hofkranten, en compilaties van archiefmateriaal van de regerende dynastie wiens verspreiding wettelijk beperkt was tot specifieke centrale bureaus ofwel de kantoren van lokale ambtenaren. Er waren ook kaarten, atlanten, militaire verhandelingen, historische en militaire geografieën, lokale en nationale gazetteers, diplomatieke overeenkomsten en verslagen, en inlichtingenrapporten. Een klein deel van dit materiaal is overgebleven; we weten meer over de handel in nieuws en staatsarchiefmateriaal omdat geleerden die bespraken in brieven en notitieboeken of omdat ze ernaar verwezen in hun bibliotheekcatalogi. Het merendeel van dit materiaal werd met de hand gekopieerd maar het is geen toeval dat de doorbraak van de boekdrukkunst ook plaatsvond in het Song China van de twaalfde eeuw. Hoewel deze technologie eeuwen eerder was uitgevonden (in de zevende of achtste eeuw, hierover bestaat nog enig debat), was het pas in de elfde en twaalfde eeuw dat ze werd gebruikt voor allerlei teksten en in steeds grotere mate ook voor de notitieboeken en correspondentie van de Song-geleerden zelf.

In andere woorden, een nieuw informatieregime was tot stand gekomen, een regime waarin de politieke geletterdheid een voorrecht van de culturele elite werd. De examens speelden hierin een kritieke rol - argumenten werden geformuleerd op basis van casussen die niet alleen uit de klassieke en historische teksten kwamen maar ook uit de archieven van de regerende dynastie. Politieke geletterdheid was, bovendien, belangrijk buiten de studie- en examenlokalen. Recente informatie was nodig om politiek te kunnen netwerken en maakte ook deel uit van het sociale discours van de elite.

Dergelijke vraag naar informatie en de netwerken die ontwikkeld werden om die vraag te beantwoorden oefenden druk uit op de instellingen die in de vroege jaren van de Song dynastie waren opgericht om de communicatie tussen het centrale en lokale niveau te stroomlijnen. Het centrale bureau

waar de hofkranten werden samengesteld, bijvoorbeeld, werd een object van infiltratie en omkoperij. Vraag naar aan beperkingen onderhevige materialen leidde ook tot een stroom van maatregelen op het publiceren die in steeds grotere detail de straffen voor het lekken, kopiëren en drukken van verschillende soorten documenten vastlegden. Tijden van toenemende restricties en tijden van relaxatie volgden elkaar op, zoals dat gebruikelijk is bij autoritaire regimes toen en nu: het hof bleef namelijk ambivalent over publiciteit en behield censuur steeds als een optie. Vanuit een langer perspectief is evenwel duidelijk dat het hof zich tijdens de twaalfde eeuw terugtrok vanuit een meer interventionistische positie in de productie en disseminatie van teksten over de actualiteit naar een impliciete herkenning van de informatienoden van ambtenaren en geleerden. Ik zou de consistente veronachtzaming van het hof voor sommige van haar eigen maatregelen niet zozeer wijden aan de limieten van de premoderne staat maar wel aan een stilzwijgende erkenning van de voordelen van selectieve publicatie. Voorbij was de unieke focus op geheimhouding die een steunpilaar van de keizerlijke informatie politiek was geweest sinds de dagen van de legalistische adviseurs van de eerste keizer.

Laat mij een waarschuwend woord toevoegen aan wat inderdaad wel een zeer vroegrijpe informatiecultuur mag blijken in de geschiedenis van de mensheid. De gedeeltelijke ontsluiting en de discussie van het staatsarchief en de actualiteit moeten niet worden geïnterpreteerd als het ontstaan van een publieke sfeer en een groeiende kloof tussen staat en de burgerlijke maatschappij zoals Europese theoretici zouden willen voorspellen. Het lekken van actuele informatie aan ambtenaren en niet-ambtenaren kan in het geval van de Chinese geschiedenis van de late keizerlijke periode begrepen worden als een cruciaal element in de consolidering van het keizerlijke regime. Het archief plaatste het hof en de dynastie centraal in de netwerken en interesses van de literati. Geheimhouding/censuur enerzijds en publiciteit anderzijds kunnen gezien worden als parallelle processen die

de voortdurende collaboratie van groeiende aantallen van culturele elites hielpen cementeren.

Structurele veranderingen zijn doorgaans het resultaat van langdurige ontwikkelingen en kritieke momenten. Deze laatste bieden de onverwachte gelegenheid om veranderingen in machtsrelaties te verankeren. Een gebeurtenis speelde een cruciale rol in de bredere structurele transformatie in politieke communicatie die ik hierboven heb geschetst. De Song-hoofdstad Kaifeng, een stad met meer dan een miljoen inwoners, viel in 1126-27 in handen van Jürchen troepen. Met de verdeling van de Chinese domeinen in ruwweg twee helften waarbij het noorden onder de controle van de Jin dynastie viel en het Zuiden onder de Song bleef, werd Sima Guang's historische observatie van 65 jaar daarvoor over het snelle verlies van een eenheidsrijk opnieuw werkelijkheid. Oorlog en ontheemding leidden niet tot een algemene economische crisis maar de multipolariteit werd wel als een politieke crisis ervaren, "een schande die weggewassen moet worden". De gebeurtenissen van 1126-27, die in het Chinees de Jingkang crisis worden genoemd, speelden een centrale rol niet alleen, zoals hierboven reeds werd gesuggereerd, in de verdere ontwikkeling van sociale veranderingen maar ook in de consolidatie van ontplooiingen in politieke communicatie. Deze hadden aan momentum gewonnen sinds de tweede helft van de elfde eeuw maar braken slechts door na de jaren 1120. De geopolitieke crisis verhoogde de vraag naar teksten over de actualiteit. Ik stel dat deze ook een versterking met zich meebracht van de verbintenis tussen elite en de keizerlijke staat en niet, zoals sociale en intellectuele historici eerder hebben gesteld, een ommekeer van centrale politiek en het keizerrijk naar lokale interesses.¹⁵

Digitale perspectieven op collectieve actie

Politieke geschiedenis is niet alleen heruitgevonden door de ontdekking van nieuwe bronnen of de impact van nieuwe vragen maar ook door de adoptie en adaptie van nieuwe methoden en nieuwe theoretische perspectieven. In het laatste

deel van mijn lezing vandaag wil ik even nader ingaan op de mogelijkheden en uitdagingen die ons worden geboden door digitale methoden.

Ik stelde zonet voor dat een imperiale missie (i.e. de verantwoordelijkheid om een eenheidsstaat te verdedigen en te restaureren) zich verspreidde in literati netwerken door het circuleren van archiefteksten en privé-commentaar over de Song-staat; in andere woorden dit soort patriottisme werd niet in eerste instantie opgelegd door een belegerde staat en haar institutionele machinerie. Ik bereikte deze conclusie gedeeltelijk door een serie experimenten waarin ik notities over gesprekken en gelezen materialen door middel van digitale tekstanalyse, netwerkanalyse, en geografische analyses doornam. De combinatie van deze methoden met de meer traditionele close reading liet mij toe om systematisch na te gaan en in kaart te brengen wie welke soorten informatie deelde met wie en vanwaar. Ook heb ik onderzocht hoe de communicatienetwerken van individuen zich tot elkaar verhielden, binnen dezelfde generatie en over een langere tijdsperiode, en op basis van verschillende variabelen. Op die manier kon ik de hypothese stellen dat, in tegenstelling tot sociale relaties zoals huwelijksbanden die misschien wel verkleinden qua geografische reikwijdte, het bereik van informatienetwerken op zijn minst transregionaal bleef en misschien zelfs uitgebreider werd. Literati hielden contact met elkaar door het rijk heen, haalden hun banden met elkaar aan, en stelden zich op als een politieke gemeenschap. (Indien dit geen oratie was, zou ik nu of zelfs eerder een paar plaatjes van kaarten en netwerken hebben getoond, maar conform aan de regels blijf ik doorgaan met de lectio in de hoop dat u zich wel kan inbeelden hoe deze er zouden hebben uitgezien.)

Hoe de geografie van communicatienetwerken zich verhoudt tot de formatie, het instandhouden, of de fragmentatie van politieke eenheden moet nog verder worden onderzocht, ook in multiculturele vergelijkingen. Dit is de vraag waarmee ik en mijn onderzoeksgroep hier in Leiden aan het worstelen zijn.

Ik wil eindigen met een paar korte opmerkingen over wat innovatie in digitale methoden zou kunnen betekenen voor de toekomst van de politieke geschiedenis. Ik zal mijn opmerkingen concentreren op de geschiedenis van collectieve actie, een andere subdiscipline waarin ik wat meer tijd wil steken in de nabije toekomst.

Momenten van collectieve actie hebben de verbeelding van Chinese intellectuelen door de geschiedenis heen aangewakkerd. In de vroege twintigste eeuw herinnerden radicalen de acties van Chen Dong 陳東 (1086-1127), een student aan het Imperiale College die in de jaren 1120 de bekommernissen van studenten en de inwoners van Kaifeng aan de orde bracht en die een martelaar werd. Chen Dong was een van ettelijke tienduizenden die op de straten van Kaifeng verschenen om te protesteren tegen het aanvaarden van de voorwaarden die de Jürchen oplegden. Zij kwamen ook op voor het aftreden van Song-politici die onderwerping hadden voorgestaan. In de twintigste eeuw werd de link met de pijnlijke voorwaarden die in Beijing werden aanvaard aan het einde van eerste wereldoorlog en vervolgens tot de studentenbeweging van 1919 leidden makkelijk gelegd.

Dit en andere momenten zijn iconisch geworden maar de cruciale vragen blijven onbeantwoord: Wat maakte deze soort grootschalige mobilizingen mogelijk? Welke rol speelden studentennetwerken in de restauratie van de Song-staat in het Zuiden? Ontmantelde het hof deze netwerken in de daaropvolgende decennia of bleven zij een rol spelen in de politieke cultuur in het Zuiden? Zulke vragen waren tot voor kort moeilijk te beantwoorden en misschien zelfs onmogelijk. Het leek niet mogelijk voor de meeste historici om het leven, de gedragingen, relaties, en de opinies van honderden mensen tegelijkertijd te analyseren - vooral niet wanneer we het oeuvre van honderden personen zouden moeten doornemen en ook nog eens in het klassiek Chinees. Dit is de reden waarom de geschiedenis van het studentenactivisme vooral voorkomt in de vorm van institutionele geschiedenissen van het Imperiale

College, verhalen van de demonstraties en de politieke nasleep ervan, of korte biografieën van sommige van de martelaren. Nu kunnen we echter nieuwe methoden ontwikkelen en aanpassen om de duizenden brieven en andere teksten van enkele dozijnen studenten samen te analyseren.¹⁶ Zo kunnen we nagaan of en wanneer coalities gevormd werden, hoe lang die bleven bestaan, en welke andere soorten relaties (familie, geboorteplaats, zelfde school of meester, enz.) bijdroegen tot mobilisering.

Op dezelfde wijze kunnen we ook een frisse blik slaan op de geschiedenis van partijen en factionalisme. Het standaardverhaal is dat er geen plaats was voor politieke groeperingen in de Chinese politieke cultuur. Ambtenaren stonden tegenover de keizer als individuen; een partij vormen op basis van gedeelde interesses leek baatzuchtig en dus immoreel. Het zou ook beschouwd kunnen worden als een directe uitdaging van de autoriteit van de keizer. Vandaar dat de meer pejoratieve term factionalisme gebruikt wordt om partijvorming te beschrijven. Vele historici, toen en nu, hebben bepaalde momenten van factionele strijd aan het hof naar voren gehaald en deze als voorbeelden bestempeld van de negatieve impact van een politiek van verdeeldheid. Chinese historici zullen wellicht vertrouwd zijn met de Grote Proscriptie van de tweede eeuw (waarin ongeveer 200 mensen werden beschuldigd van en vervolgd voor het vormen van een politieke alliantie) of de Yuanyou lijst (waarop 309 namen stonden van zogenaamde leden van een politiek factie).¹⁷ Ik ben het eens met de historici die beweren dat factionele politiek in feite steeds aanwezig was in de late keizerlijke periode.¹⁸ Een zeventiende-eeuwse historicus, Wang Fuzhi 王夫之 (1619-92), schreef dat factionalisme geen uitzondering was in Chinese geschiedenis. Hij merkte op dat het vanaf de Song-periode deel ging uitmaken van het literatus zijn.¹⁹ Netwerken zat vervlochten in bijna alle fasen van de loopbaan van literati. Het was essentieel bij het voorbereiden en deelnemen aan examens, werk zoeken, herbenoemingen, of voor het verkrijgen van privé-steun voor andere soorten

werk. Netwerken betrok literati bij politieke coalities. Indien het inderdaad het geval is dat deze vorm van netwerken noodzakelijk en veelvoorkomend was, dan volgt dat historici moeten begrijpen hoe factionele politiek niet alleen aan de top maar ook in de provincies werkte.

Ook hier stelt zich een methodologisch probleem: hoe kunnen we vat krijgen op de vraag hoe factionele politiek in zijn werking in de immense collecties van private teksten? Men zou kunnen kiezen voor een casestudy-aanpak gericht op enkele bekende individuen. Ik geloof echter dat de grotere vraag hoe ver factionalisme doordrong tot op het lokale niveau beter beantwoord kan worden door methoden te ontwikkelen die ons toelaten alle bestaande documenten te doorzoeken. Met een groep van postdoctorale en doctorale studenten zijn we begonnen om na te gaan hoe de namen van de 309 mensen die op de laatstgenoemde lijst stonden gebruikt kunnen worden om de volgende vragen te onderzoeken: wanneer en hoe begonnen die namen samen te verschijnen in het hele bestand? Verwezen de lijsten naar reële politieke coalities, waren deze de verzinsels van paranoïde leiders, of, waren ze de uitvinding van latere historici?²⁰ Rond welke onderwerpen vormden zich coalities? Hoe werd op deze lijsten gereageerd in de provincies? We denken en hopen dat een dergelijke aanpak nieuwe perspectieven kan openen in de Chinese geschiedenis van politieke actie en participatie. We zouden dan ook beter in staat zijn om multiculturele vergelijkingen aan te pakken.

Meer dan vijftig jaar geleden ondernam Schaul N. Eisenstadt een uitvoerige vergelijking van de politieke systemen van keizerrijken. Het was zijn bedoeling om te vergelijken in hoeverre sociale groepen in verschillende maatschappijen deelnamen aan de formulering van de doelstellingen van de staat en de criteria waarmee zulke doelstellingen werden geëvalueerd.²¹ De vergelijking was goed geïnformeerd maar zij werd ook scheefgetrokken door Europese maatstaven van wat politieke participatie inhield. Na de “cultural turn”, zijn we nu misschien wel in een positie om een vergelijkende geschiedenis

te schrijven van de politieke praktijk vanuit een postkoloniaal perspectief. Daarin stellen we niet langer voorop dat evolutie naar een liberale democratie Europese stijl de standaard is maar behandelen we verschillende modaliteiten van politieke communicatie ten volle.²²

Bovenstaande voorbeelden van studentenmobilisatie en factionele politiek illustreren dat dit type van nieuwe politieke geschiedenis vereist dat geschiedkundigen zich actief bezig houden met het ontwerpen van digitale methoden en instrumenten (dit onderscheid is kunstmatig - digitale instrumenten bestaan uit methoden). Wetenschappers hebben zich traditioneel bezig gehouden met het ontwerpen van instrumenten; sinologen zijn geen uitzondering. De eerste professor Chinees aan de Universiteit Leiden, Gustave Schlegel (1840-1903), stelde een Nederlands-Chinees woordenboek samen van maar liefst 5.217 paginas. De titel ervan kan ik slechts gedeeltelijk uitspreken omdat het eerste deel bestaat uit een transcriptie in het zuidelijke Min dialect. Het *Nederlandsch-Chineesch woordenboek met de transcriptie der Chineesche karakters in het Tsiangtsiu dialect* (1886-90) was niet alleen van academisch nut maar stond ten dienste van de vertalers die werkten in de Nederlandse koloniën waar zuidelijke Chinese dialecten werden gesproken.²³ Historici die over vroegere perioden uit de Chinese geschiedenis werkten maakten concordanties, indexen, bibliografieën, woordenboeken, en, in het geval van de uitermate vooruitziende Robert Hartwell, databanken. Onze vrees voor het digitale en de slechte herinneringen aan de kwantitatieve geschiedenis van de jaren '50 en '60 zouden ons niet mogen verhinderen om de middelen te scheppen die ons zullen toestaan om nieuwe vragen aan te pakken - dit uiteraard met als fundering het kritisch lezen en evalueren van teksten en objecten, dat als de basis van elk goed historisch en geesteswetenschappelijk onderzoek moet gelden.²⁴

Ik hoop sommigen onder jullie ervan te hebben overtuigd dat het de moeite loont om de Chinese politieke geschiedenis te

herontdekken. Deze heruitvinding hoeft niet uit te monden in nog een nieuwe politieke geschiedenis, maar ik hoop wel dat het de politieke geschiedenis zal veranderen in een integratieve geschiedenis, een geschiedenis die inzichten uit institutionele, sociale, culturele, en intellectuele geschiedenis zowel als beleidsstudies samenbrengt in onderzoek naar politieke ideeën, praktijk, besluiten, en instellingen. Laat mij, tot slot, hieraan toevoegen dat ik een gelijkaardig verhaal had kunnen vertellen over de verwaarlozing van vele andere subdisciplines in de Chinese geschiedenis. Een voorbeeld mag volstaan. De meeste economische historici vandaag zijn zich bewust van en vermelden kort “de industriële revolutie” van de Song-periode. Daarbij verwijzen ze naar de grootschalige productie van ijzer, scheepsbouw, het ontstaan van investeringsmiddelen en papieren geld, en de groeiende commercialisering en urbanisatie. Daartegenover staat dat terwijl er aan vele Europese universiteiten volledige cursussen worden gewijd aan de “industriële revolutie” er niet een is waarin studenten kunnen leren over deze zogenaamde eerste industriële revolutie. Toen ik dit onderwerp voorstelde aan een gerenomeerde BBC radioshow die eerder een succesrijke serie had uitgezonden over de Britse industriële revolutie, reageerde de presentator op onkarakterieke wijze zeer enthousiast en beval zijn assistent hiervan onmiddellijk nota te nemen. Die laatste begon zich evenwel onmiddellijk zorgen te maken dat het vrijwel onmogelijk zou zijn om drie mensen te vinden die over dit onderwerp zouden kunnen meepraten. Chinese economische geschiedenis wordt nog steeds nauwelijks onderwezen aan Europese universiteiten. Ik hoop dat wanneer de volgende professor in Chinese geschiedenis terugkijkt op de twintig jaar die nu voor ons liggen zij een ander verhaal zal kunnen vertellen. We zijn het verplicht aan de burgers van morgen om de geschiedenissen van niet-Europese plaatsen ten volle te integreren in universiteiten en scholen op alle niveaus.

Het is een goeie gewoonte om deze plechtigheid af te sluiten met enkele woorden van dank. Het is een grote eer en tevens een grote verantwoordelijkheid om op deze unieke stoel in

Chinese geschiedenis te worden benoemd. Voor deze eer en ook voor het vertrouwen dat in mij is gesteld dank ik het College van Bestuur en het faculteitsbestuur, alsook allen die aan de totstandkoming van de benoeming hebben bijgedragen.

De beslissing om deze nieuwe taak aan te vatten werd aanzienlijk vergemakkelijkt door het vooruitzicht te mogen gaan samenwerken met een bijzondere groep medewerkers in Chinese studies, area studies, geschiedenis, en computerwetenschappen. Ik dank hen allen en ook de studenten in de Leiden Institute for Area Studies voor de warme verwelcoming tijdens het voorbije jaar. Ik ben speciale dank verschuldigd aan Maghiel van Crevel, de huidige directeur van het LIAS, voor de onwaarschijnlijk dynamische en inspirerende manier waarop hij het instituut leidt - ik had eigenlijk wel graag gewild dat hij deze lezing over institutionele geschiedenis zou geven: nooit eerder heb ik iemand ontmoet die uren lang lyrisch kan praten over de institutionele samenhang van de universiteit, maar ja misschien hoort dat wel bij het vak van de Chinese dichtkunst.

De weg die hierheen heeft geleid is vrij lang geweest, ook al lijkt het achteraf bekeken heel snel te zijn gegaan. Gedurende de laatste twintig jaar heb ik steevast kunnen rekenen op de ongewone steun van Peter Bol. Ik leerde van hem dat de kunst in dit vak bestaat uit het leren stellen van fundamentele vragen gebaseerd op een nauwe en kritische vertrouwdheid met het bronnenmateriaal. Ik heb ook persoonlijk mogen ondervinden hoe goed onderwijs en goed onderzoek samen kunnen gaan. Ik dank hem en Satomi Matsumura, wiens Japanse lessen ik nog altijd mis, ook voor hun aanwezigheid vandaag.

Mijn intellectuele, professionele, en persoonlijke schulden hebben zich in de loop der jaren alsmaar hoger opgestapeld. Ik heb geleerd op allerlei vlak allereerst van mijn medestudenten aan Harvard, mijn collegas in de Harvard-Yenching Library, en mijn collega's geschiedenis in Knoxville, Oxford, en London. Bovendien heb ik kunnen rekenen op de inbreng en goede

humor van die enorm toegenomen en zeer collegiale groep van Song-historici, een tweehonderdtal in het Westen alleen en nog een paar meer in Oost-Azië. Ik hoop ook in de toekomst verder op hun steun te kunnen rekenen. In het bijzonder wil ik ook enkele sinologen en historici bedanken voor hun jarenlange interesse in mijn loopbaan en voor hun aanwezigheid vandaag: Nicolas Standaert en Carine Defoort uit Leuven en Rana Mitter uit Oxford.

Het zal voor mijn moeder, Mimi Borremans, een grote opluchting wezen dat ik toch goed beland ben. Ik ben haar nu vooral dankbaar omdat zij mij destijds, toen ik na mijn middelbare studies mijn eigen universiteit wou opzetten in het dorp Everbeek, bleef aanmanen om toch voor een meer gevestigde waarde te gaan. Ma, ik ben blij dat je er ondanks veel ongemak vandaag ook bij kan zijn. Aan mijn zussen en broers, Nest, Lu, Annemie, Zif, Leo, Lode, en Dirk, mijn neven en nichten, ooms en tantes, vooral de biekish die er ook vandaag weer bijzijn, en ook aan mijn kozijnen (zoals men dat in het Zuiden zegt), en al hun geliefden, jullie solidariteit is mij altijd een riem onder het hart geweest. Voor hun aanwezigheid, blijvende steun, en relativeringsvermogen dank ik ook mijn vriendinnen Mary Lucal, Neula Kerr-Boyle, en Dagmar Boer. Ook aan iedereen die vandaag kwam meevieren, van harte, bedankt.

Ik heb gezegd.

Noten

- 14
- 1 Jane Austen, *Northanger Abbey* (London: John Murray, 1818), Section 14; geraadpleegd 3 september, 2014, <https://ebooks.adelaide.edu.au/a/austen/jane/a93n/chap14.html>.
 - 2 G.M. Trevelyan, *English Social History: A Survey of Six Centuries, Chaucer to Queen Victoria* (London: Longmans, 1944), vii.
 - 3 Joanna B. Freeman, "The Culture of Politics: The Politics of Culture", *The Journal of Policy History* 16.2 (2004): 137-43, Larry A. Glassford, "The Evolution Of "New Political History", in "English-Canadian Historiography: From Cliometrics to Cliodiversity", *American Review of Canadian Studies* 32.3 (2002): 347-67.
 - 4 Lynn Hunt, *Politics, Culture, and Class in the French Revolution* (Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1984).
 - 5 J. Morgan Kousser, "Restoring Politics to Political History", *Journal of Interdisciplinary History* 12, no. 4 (1982): 569-95, Julian E. Zelizer, "History and Political Science: Together Again?" *The Journal of Policy History* 16, no. 2 (2004): 126-36.
 - 6 Benjamin Schwartz, "A Brief Defense of Political and Intellectual History... with Particular Reference to Non-Western Cultures", *Daedalus* 100.1 (1971): 98-112.
 - 7 Ibid., 98-99.
 - 8 Austen, *Northanger Abbey*, Section 14; geraadpleegd 3 september, 2014, <https://ebooks.adelaide.edu.au/a/austen/jane/a93n/chap14.html>
 - 9 Voor een vroege beschrijving van de natuur van de veranderingen, zie Robert M. Hartwell, "Demographic, Political, and Social Transformations of China, 750-1550", *Harvard Journal of Asiatic Studies* 42, no. 2 (1982), 365-442; Robert Hymes, *Statesmen and Gentlemen: The Elite of Fu-chou, Chiang-hsi, in Northern and Southern Sung* (Cambridge: Cambridge University Press, 1986). Voor een overzicht van de Oost-Aziatische en Europese literatuur hierover, zie Luo Yinan, "A Study of the Changes in the "Tang-Song Transition Model", *Journal of Song Yuan Studies* 35 (2005): 99-127. Representatieve voorbeelden van de verschillende soorten kritieken van de "local turn" zijn Beverly Bossler, *Powerful Relations. Kinship, Status, and the State in Sung China (960-1279)* (Cambridge, MA: Harvard University Asia Center, 1998); Lee Sukhee, *Negotiated Power: The State, Elites, and Local Governance in Twelfth- to Fourteenth-Century China* (Cambridge, MA: Harvard University Asia Center, 2014). Het debat beslaat vooral de veranderingen tijdens de Song periode. De negende en tiende eeuw zijn recentelijk ook onder de loupe genomen, zie vooral Nicolas Tackett, "Great Clansmen, Bureaucrats, and Local Magnates: The Structure and Circulation of the Elite in Late-Tang China", *Asia Major* 21, no. 2 (2008): 101-152; id., *The Destruction of the Medieval Chinese Aristocracy* (Cambridge, MA: Harvard University Asia Center, 2014).
 - 10 John Chaffee, *The Thorny Gates of Learning* (Cambridge: Cambridge University Press, 1985), 36.
 - 11 Zhu Xi, *Zhu Xi ji* (Chengdu: Sichuan jiaoyu chubanshe, 1996 (ca 1245)), 74.3880.
 - 12 Schwartz, "A Brief Defense", 111.
 - 13 Mary Douglas, *How Institutions Think* (Syracuse: Syracuse University Press, 1986).
 - 14 Sima Guang, *Zhuanjia ji* (Siku quanshu edition), 21.4b.
 - 15 Een vroeg en toonaangevend voorbeeld hiervan is James T. C. Liu, *China Turning Inward: Intellectual-Political Changes in the Early Twelfth Century* (Cambridge: Harvard University Press, 1988).
 - 16 Chu Mingkin and Brent Ho hebben ongeveer 4900 brieven van 68 mannen geïdentificeerd die studenten waren op een of ander moment tijdens de late Noordelijke Song periode. Persoonlijk bericht, September 3, 2014.
 - 17 Ari Levine, *Divided by a Common Language: Factional Conflict in Late Northern Song China* (Honolulu: University of Hawaii Press, 2008).
 - 18 Charles Hartman, "Divided by a Common Language: Factional Conflict in Late Northern Song China (review)", *Journal of Song-Yuan Studies* 40 (2010): 141-49.

- 19 Wang Fuzhi, *Song lun* (Taipei: Liren shuju, 1985 (late 17de eeuw)), 10.201.
- 20 Charles Hartman, “The Stele-Register of Partisans from the Era of Primal Bounty”, lazing gegeven op de 2000 Association for Asian Studies Annual Meeting, San Diego, March 10, 2000.
- 21 S. Eisenstadt, *The Political Systems of Empires* (New Brunswick: Transaction Publishers, 1993 (1963)), 8-9.
- 22 Zie ook de bijdragen aan “Focus: Political History Today”, in *Perspectives on History* 49.5 (2011).
- 23 Rint Sybesma, “A History of Chinese Linguistics in the Netherlands”, in Wilt Idema (ed.), *Chinese Studies in the Netherlands: Past, Present and Future* (Leiden: Brill, 2014), 129-33.
- 24 Hilde De Weerd, “Two Frameworks for Understanding Spatial Control and Political Integration in Chinese History”, blogpost, Communication and Empire: Chinese Empires in Comparative Perspective, March 18, 2014, <http://chinese-empires.eu/blog/historical-network-analysisand-the-dynamics-of-literati-communication/> and, id., “Isn’t the Siku quanshu enough? Reflections on the impact of new digital tools for classical Chinese”, blogpost, Communication and Empire: Chinese Empires in Comparative Perspective, Feb. 20, 2014, <http://chinese-empires.eu/blog/isnt-the-siku-quanshu-enoughreflections-on-the-impact-of-new-digital-tools-for-classical-chinese/>

Hilde De Weerd werd in 2013 benoemd tot Hoogleraar in de Chinese Geschiedenis aan de Universiteit Leiden. Eerder was zij verbonden aan King's College London (Reader in Chinese History, 2012-13), Oxford University (University Lecturer/Associate Professor in Chinese History, 2007-2012) en Pembroke College (Fellow, 2007-2012), en de University of Tennessee at Knoxville (Assistant Professor of Chinese History, 2002-2007). Zij behaalde haar doctoraat aan Harvard University met een proefschrift over de intellectuele geschiedenis van de ambtenarenexamens. Dit werk, later gepubliceerd als *Competition over Content: Negotiating Standards for the Civil Service Examinations in Imperial China (1127-1276)* (Harvard University Asia Center, 2007), ontving de Achilles Fang prijs voor de beste dissertatie in Oost-Aziatische humane wetenschappen (1999). Haar onderzoek richt zich op de Chinese intellectuele en politieke geschiedenis van de keizerlijke periode en vooral op de vraag hoe sociale netwerken de Chinese politiek bepaalden. Haar interesse in informatietechnologieën, sociale netwerken, politieke cultuur, en digitale onderzoeksmethoden heeft ook geleid tot haar betrokkenheid bij verscheidene vergelijkende onderzoeksprojecten waaronder "Communication and Empire: Chinese Empires in Comparative Perspective" (gefinancierd door de European Research Council, 2012-17). Zij is de co-redactrice van *Knowledge and Text Production in an Age of Print-China, Tenth-Fourteenth Centuries* (Brill, 2011). Haar meest recente boek, *Information, Territory, and Networks: The Crisis and Maintenance of Empire in Song China* (Harvard University Asia Center, 2015), geeft een nieuwe kijk op de vraag hoe het ideaal van een territoriale eenheidsstaat zich consolideerde in de Chinese maatschappij.

Universiteit
Leiden